

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕЗАУРУСУ ПРЕДМЕТНОГО СЕРЕДОВИЩА "ІНФОРМАТИКА" ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті висвітлюються особливості застосування тезаурусу інформаційно-комунікаційних технологій студентами профільних спеціальностей на заняттях з англійської мови. Розглянута низка питань та характеристик процесу формування й використання комп'ютерної термінології.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, навчальне предметне середовище, фахова освіта, тезаурус.

Глобальне розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ, *angl.* – *Information and Communication Technologies*, ICT) потребує відповідної компетенції кожної особистості, а реалізація перспектив розвитку передбачає удосконалення основних компетенцій, як сукупності взаємопов'язаних якостей особистості. Виконання цього завдання здійснюється через формування ІКТ-компетентності, яку українська педагогічна наука відносить до ключових [9, с. 101].

Технологічна та інформаційна глобалізація диктує міжнародні стандарти та вимоги до кваліфікації професіоналів з ІКТ і, відповідно, до національних систем підготовки кадрів. Висока швидкість оновлення технологій перетворює ІКТ-освіту в постійний процес, який не повинен перериватися протягом усієї професійної діяльності кожного фахівця [8, с. 37].

Англійську мову беззаперечно можна назвати професійною мовою фахівців інформаційно-комунікаційних технологій. Без знання англійської мови та її ІКТ-термінології неможливо прочитати документацію до комп'ютерної техніки, скласти міжнародний сертифікаційний іспит, дізнатися про найсвіжіші новини від виробників техніки та програмного забезпечення.

Епоха інформаційно-комунікаційних технологій породила безліч термінів, без розуміння яких неможливо набути необхідних фахових компетенцій. Рівень володіння професійною термінологією значною мірою свідчить про ступінь підготовки фахівця. Зазначені умови свідчать про актуальність обраної теми.

Проблема складання тезаурусів у різних предметних галузях справедливо вважається складною і багатовимірною. Крім того, перекладацький тезаурус у сфері професійного знання використовується "в якості сполучної ланки для вирішення завдань, які виникають у процесі перекладацької діяльності".

Переклад будь-якого тексту фахової дисципліни має свої труднощі. Наприклад, терміни інформаційно-комунікаційних технологій, можуть позначатися загальноживаними лексемами або специфічним, притаманним тільки певній галузі, словом або словосполученням. Перший випадок ілюструє слово "пам'ять" (*англ.* - *memory*) - психічний процес, який полягає в закріпленні, збереженні та наступному відтворенні минулого досвіду, що дає можливість його повторного застосування в життєдіяльності людини (фізіол.); частина ЕОМ, фізичний пристрій або середовище для зберігання даних протягом певного часу (комп'ют.). А другий – словосполучення "материнська плата" (*англ.* - *motherboard*), відома також як головна плата (*англ.* *mainboard*) – плата, на якій містяться основні компоненти комп'ютера, що забезпечують логіку роботи [10].

Актуальний технологічний базис супроводу сучасних систем знань, що є основою забезпечення будь-якого навчального процесу, неможливо забезпечити без застосування ІКТ. При цьому необхідно забезпечити вирішення завдання управління знаннями, які в своїй пізнавальній і творчій діяльності використовують суб'єкти навчання. Відповідно до парадигми сучасної освіти, пріоритет надається не стільки накопиченню масивів інформації,

скільки набуттю фахівцем певних якостей: здатності до пошуку, обробки, збереженню, продукуванню інформації; структуризації, систематизації, конструювання й засвоєння знань.

Інструментом формування інформаційних ресурсів, що підтримують доступ суб'єктів до систем знань, можуть виступати онтології. Онтологія – спроба всеосяжної і детальної формалізації деякої галузі знань за допомогою концептуальної схеми, що забезпечує загальний словник певної сфери діяльності та визначає (з різними рівнями формалізації) значення термінів і відношення між ними. Зазвичай така схема складається з ієрархічної структури даних, що містить всі релевантні класи об'єктів, їх зв'язки, відношення між ними і правила (теореми, обмеження), що прийняті в цій галузі. У найбільш загальному випадку вона являє собою угоду про спільне використання понять, що містить засоби представлення предметних знань і домовленості про методи розуміння [2, с. 392].

У працях таких вітчизняних та зарубіжних учених, як С. Гутман, М. І. Жалдак, Д. Кендау, В. Я. Ляудіс, Ю. І. Машбиць, Н. В. Морзе, Е. С. Полат, І. В. Роберт, О. В. Співаковський та ін., присвячених упровадженню ІКТ в навчально-виховний процес, значна увага приділяється формуванню тезаурусу тих предметних сфер, в яких вони використовуються.

Поняття "тезаурус" з'явилося досить давно. Уперше, ще в XIII столітті, його застосував у значенні, близькому до сьогоденного Брунетто Латіні, автор дидактичного твору "Livre du Tresor" (Книга скарбів, П., 1863), в якому дає огляд знань свого часу про Бога, природу, про історію стародавнього і нового часу, про мистецтво; дає настанови для управління сім'єю, державою.

Використовувати термін "тезаурус" у зв'язку з обчислювальними машинами почала Анетта Мастерман (1954 р.), запропонувавши використати цей засіб опису семантичних структур природної мови в області машинного перекладу. Подальший бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій спричинив тезаурусний бум. Відтоді термін "тезаурус" поступово узвичаївся у філологів, фахівців з інформаційних технологій, педагогів різних предметних сфер.

Про трудомісткість складання тезаурусу говорить той факт, що на сьогоднішній день існує всього два повноцінних універсальних тезауруси: тезаурус Роджета для англійської мови й Робера для французької мови.

Серед багатьох визначень терміна "тезаурус" найбільш повним і лаконічним є наступне: "Тезаурус – словник понять певної предметної галузі та класифікаційних зв'язків між ними". Одним з основних призначень такого словника є переклад на інформаційно-пошукову мову смислового змісту документів і запитів, що належать до різних галузей науки й техніки, які входять до класифікаційної схеми тезаурусу, що забезпечує єдине уніфіковане й формалізоване подання даних в інформаційних системах [1, с. 2].

Провідні вітчизняні та закордонні педагоги визначають його як предмет вивчення та дієвий засіб управління процесом засвоєння знань. Структура тезаурусу і його словникових статей в комп'ютерному варіанті, за допомогою спеціально розробленої функціональності, дозволяє автоматично отримувати списки семантичних полів (контекстів), наочних областей, що відповідають фрагментам. Експліцитне представлення семантичних стосунків між поняттями також дає можливість вимірювати силу того чи іншого семантичного відношення кількісними та якісними методами. Самі семантичні стосунки можуть бути диференційовані далі, що створює багатовимірний інформаційний простір для моделювання понятійних комплексів різних рівнів складності [4, с. 326].

У сучасних інформаційно-комунікаційних технологіях тезаурус використовується як формалізована модель колективної чи індивідуальної системи знань і має енциклопедичний статус. Подібний спосіб їх застосування дозволив висунути гіпотезу про неідентичність систем знань різних індивідуумів. Підґрунтям такого твердження в неоднаковому сприйнятті смислу одних і тих самих текстів різними людьми, що може бути відображена відмінностями їхніх тезаурусів.

Тезаурус складає межу між лінгвістичним та енциклопедичним описом системи знань, він моделює систему знань певної предметної області. Він дозволяє розкрити зміст поняття через його семантичні зв'язки з іншими термінами даної області знань. У потужних інформаційних системах часто використовуються більш складні моделі знань – онтології. Тому можливо вважати тезаурус одним із простих видів онтології, яка завдяки своїй ефективній семантиці може широко використовуватися у навчально-виховному процесі [3, с. 55].

Однак тезаурус може виступати не лише засобом організації знань. Розширюючи його традиційні функції утворюється певне навчальне середовище, в якому забезпечується активна робота зі знаннями та вирішуються навчальні завдання. Крім декларативних властивостей знань, які описуються за допомогою моделі тезауруса, можливо подання змісту об'єктів навчальної дисципліни через їх конструювання на основі композиційних властивостей. До того ж, як для викладача, так і для учня проектується своє навчальне середовище, яке відображає схему "викладач-завдання-учень".

Різні проблемні ситуації в ході розв'язання завдань на основі використання тезаурусу можна моделювати на понятійному рівні – не вказуючи конкретні числові значення, метричні співвідношення та ін. Не спрощуючи процес розв'язання задачі приведенням його лише до підстановки числових величин в певні параметри, відзначимо, що моделювання задачі на більш узагальнюючому рівні має, відповідно, більш загальне значення, ніж лише знаходження конкретного результату, а отже і ширшу основу для інтерпретації [2, с. 394].

Розглянуті питання не вирішують усіх проблем застосування тезаурусу ІКТ, але свідчать, що мова фахівця цієї предметної області – нова галузь в лінгвістиці. Вивченню джерел та способів її формування буде присвячений подальший науковий пошук.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вилегжаніна Т. І. Лінгвістичне забезпечення для створення уніфікованого пошукового образу та пошукового запиту документа [Електронний ресурс] / Т. І. Вилегжаніна // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції – Кіровоград: ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, 2003. – Доступ до документа: <http://library.kr.ua/conference/vylegzhanina.html>
2. Рогушина Ю. В. Розробка онтологічних терміносистем інформаційних ресурсів інтернет та їх когнітивних моделей у наукових дослідженнях : Моделі та засоби систем баз даних і знань / Ю. В. Рогушина, А. Я. Гладун, В. Н. Штонда – К.: "Діалектика", – 2009. – С. 391-394.
3. Гладун А. Я. Основи методології формування тезаурусів з використанням онтологічного та мереологічного аналізу / А. Я. Гладун, Ю. В. Рогушина – К.: "Штучний інтелект" № 4, 2008. – С. 53-61.
4. Шульгіна В. Електронний тезаурус як різновид електронного видання / В. Шульгіна // Вісник Львівського університету (Вип. 34, Ч. I) – Львів: Вид-во ЛНУ, 2004 С. 323-326: (Серія: Філологія).
5. Чурсин Н.Н. Популярная информатика / Н. Н. Чурсин – К.: "Техника", 1982. – 323 с.
6. Касилов О. В. Моделирование словаря-тезауруса / О. В. Касилов // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут". – Харків: НТУ "ХПІ". – 2004. – № 34. – С. 88–93.
7. Костева Н. М. Тезаурусне підґрунтя інформаційно-інтелектуального забезпечення наукових досліджень [Електронний ресурс] / Н. М. Костева // Історія науки і біографістика – 2006. – № 1. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/E-Journals/INB/2006-1/06knmznd.html>
8. Морзе Н. В. Методичні особливості вебінарів як інноваційної технології навчання / Н. В. Морзе, О. В. Ігнатенко // Інформаційні технології в освіті. – 2010. – № 5. – С. 37-39.
9. Олійник Ю. І. ІКТ-компетентність як засіб розвитку творчої особистості / Ю. І. Олійник // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка (науковий журнал). [вип. 66]. – Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 100-103.
10. Вікіпедія (Wikipedia) : Вільна енциклопедія [Електронний ресурс] / Режим доступу:
11. http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B0

Олейник О.Ю.

**ПРИМЕНЕНИЕ ТЕЗАУРУСА В ПРЕДМЕТНОЙ СРЕДЕ "ИНФОРМАТИКА"
ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА**

В статье освещены особенности применения тезауруса информационно-коммуникативных технологий студентами профильных специальностей на занятиях английского языка. Рассмотрен ряд вопросов и характеристик процесса формирования и использования компьютерной терминологии.

Ключевые слова: информационно-коммуникативные технологии, учебная предметная среда, специализированное образование, тезаурус.

Oliynyk O.Y.

**THE USING TESAURUS IN THE FIELD OF INFORMATICS WHILE STUDYING OF ENGLISH
LANGUAGE**

In the given article the features of using thesaurus in the field of informatics by students of core specialities on the lessons of English language are elucidated. The number of questions and characteristics concerning the problem of forming and using computer terminology is reviewed.

Key words: information technologies, the field of study, specialized education, thesaurus.

УДК 37.008.004

Чернова О. В.

**СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ
ПОТЕНЦІАЛ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КУЛЬТУРОЛОГІВ**

Стаття присвячена визначенню потенціалу впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на формування художньо-естетичної компетентності майбутніх культурологів.

Ключові слова: культурологія, компетентність, професійна освіта, освітні інформаційно-комунікаційні технології.

Інформаційно-комунікаційні технології все більше застосовуються на різних рівнях організації освітнього процесу в дошкільній, загальній, позашкільній, професійно-технічній, вищій і післядипломній освіті й охоплюють навчальні заклади, наукові та інші установи освіти, а також організації, що надають освітні послуги. Успішне розв'язання завдань управління навчальними закладами і системою освіти в цілому, організації процесу навчання та його забезпечення навчально-методичними матеріалами, планування й організації позанавчальних заходів нині практично неможливе без використання ІКТ.

Законами України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" та іншими офіційними документами передбачено забезпечення ефективного впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання.

Основними стратегічними цілями розвитку інформаційного суспільства в Україні є: прискорення розробки та впровадження новітніх конкурентоспроможних ІКТ в освітню сферу суспільного життя; забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності студентів та учнів, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічнорозвиненої особистості; розвиток національної освітньої інформаційної інфраструктури та її інтеграція з світовою інфраструктурою; створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах освіти; збереження та використання у навчальному процесі культурної спадщини України шляхом її електронного документування; державна підтримка використання